

II. ZAGADNIENIA SPOŁECZNE I INFRASTRUKTURALNE

ZYGMUNT SZOT

Integracja gospodarcza i kryzys zadłużeniowy w Ameryce Łacińskiej*

W pierwszej części artykułu podjęto kwestię integracji gospodarczej w Ameryce Łacińskiej. Przedstawiono ważniejsze organizacje międzynarodowe, które służą temu celowi w omawianym regionie. Druga część artykułu poświęcona jest zadłużeniu zagranicznemu. Problem ten został udokumentowany statystycznie.

Gospodarka Ameryki Łacińskiej zaciekawia badaczy polskich nie tylko ze względu na stopień skomplikowania problemów, lecz i z uwagi na fakt, iż są to problemy aktualne również i w naszej rzeczywistości. Określanie niektórych zjawisk zachodzących w Polsce w okresie transformacji gospodarczej mianem „latynizacja” – w znaczeniu pejoratywnym jest niesłuszne. Owszem, z jednej strony Ameryka Łacińska jest bardzo zadłużona wobec najbogatszych krajów świata i międzynarodowych korporacji. Niektóre kraje na obsługę zadłużenia zagranicznego musiałyby przeznaczyć cały dochód z handlu zagranicznego przez okres kilku, a nawet kilkunastu lat. Z drugiej strony jednak przepływ kapitału netto wzrasta i to bardzo wyraźnie; w ciągu kilku lat (1986 – 1992) wzrósł sześciokrotnie. Według danych Banku Światowego, w latach 1990 – 1992 70% inwestycji prywatnych USA popłynęło do Ameryki Łacińskiej, z czego ponad połowę przyjął Meksyk, a 1/6 Argentyna.

Skąd to zaufanie do regionu latynoamerykańskiego? Silnym magnesem dla kapitału zagranicznego, który wnosi dziś wydatny wkład do gospodarczego i technologicznego rozwoju Ameryki Łacińskiej, stały się: prywatyzacja, reformy gospodarcze, umowy o rozłożeniu spłaty długów, konsekwentna polityka wolnorynkowa, wyższe

* W niniejszym artykule pojęcie Ameryka Łacińska obejmuje Amerykę Południową, Meksyk, Amerykę Centralną (zwaną też międzymorzem środkowoamerykańskim), Wielkie i Małe Antyle (zwane też Karaibami), archipelag Bahama (w tym Turks i Caicos). Wyjaśnienie to jest niezbędne, ponieważ Komisja Ekonomiczna do Spraw Ameryki Łacińskiej ONZ (CEPAL) z siedzibą w Santiago de Chile już od dłuższego czasu w swoich publikacjach naukowych nazywa ten region América Latina y el Caribe.

niż gdzie indziej oprocentowanie wkładów terminowych, szczególnie znacznie wyższe oprocentowanie wkładów krótkoterminowych. Teoria planowania regionalnego, bardzo modna w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych, w okresie intelektualnego zachłyśnięcia się planowaniem i wszechobecnością państwa, korygującego błędy wolnego rynku, została w krajach Ameryki Łacińskiej stopniowo zarzucona. Następnie wielkie korporacje międzynarodowe przejęły ją i doskonale rozwinęły, ale już na swój własny użytek. Nie ulega wątpliwości, że z polityki stabilizacyjnej i restrukturyzacyjnej takich krajów, jak Chile, Argentyna, Meksyk i Brazylia można wyciągnąć wiele ciekawych wniosków. Np. w Chile, wzorując się na Hiszpanii, w ciągu trzech lat demokracji osiągnięto porozumienie między rządem, związkami zawodowymi i przedsiębiorcami. Dało to w efekcie, w 1992 r., prosperity gospodarczą wyrażającą się wzrostem inwestycji prywatnych o 22%, wzrostem produkcji o 5,5%, dodatnim bilansem handlowym, stabilizacją peso chilijskiego w stosunku do dolara amerykańskiego. Osiągnięto jeden z najwyższych w świecie wskaźników komputeryzacji. O skuteczności reform chilijskich świadczą dane dotyczące dynamiki rozwoju tego kraju, który z dalekich pozycji znalazł się w gronie liderów w obrębie Ameryki Łacińskiej, dochodząc do czołówki światowej.

Procesy integracji gospodarczej zachodzące w Ameryce Łacińskiej powinny być uważnie analizowane w Polsce.

INTEGRACJA LATYNOAMERYKAŃSKA

Ameryka Łacińska była regionem tradycyjnie mało zintegrowanym. Złożyły się na to przyczyny geograficzne i historyczne. Biurokracja i korupcja stwarzały dodatkowe przeszkody (Masoliver 1988). Sieć dróg i porty morskie służyły głównie do obsługi handlu z partnerami spoza regionu. Jednak w ostatnich latach sytuacja zaczęła się zmieniać; między innymi zwiększono i ulepszono sieć szos, co niewątpliwie sprzyjało integracji. Zasięg kolei żelaznych jest nadal niewielki i nie odgrywa większej roli w tym procesie.

Osiągnięcie możliwie trwałych, wewnętrznych latynoamerykańskich związków gospodarczych, zezwoliłoby na łagodzenie ujemnych skutków zależności ekonomicznej od krajów wysoko rozwiniętych. Punktem wyjściowym do przełamania dezintegracji gospodarczej mogą być bogate tradycje tendencji integracyjnych w wielu dziedzinach działalności społecznej, sięgające początków niepodległego bytu Ameryki Łacińskiej. „Poza elementami kulturowymi, które ułatwiają zbliżenie w obrębie poszczególnych grup krajów istotną rolę również odgrywa wspólnota doświadczeń historycznych i celów. Przejawiało się to w okresie walki kolonii hiszpańskich o wyzwolenie. Czynniki te odegrały ważną rolę w ostatnich dziesięcioleciach ułatwiając

proces instytucjonalizacji dążeń integracyjnych i powstanie kilkudziesięciu różnych organizacji, z których kilkanaście może spełniać istotne funkcje w skoordynowanym rozwoju gospodarczym Ameryki Łacińskiej” (A. Dembicz 1985, s. 175). Z perspektywy czasu i roli odgrywanej w chwili obecnej do najważniejszych z nich można zaliczyć wymienione niżej organizacje.

Tabela 1. Ameryka Łacińska – wybrane wskaźniki ekonomiczne

Table 1. Latin America – chosen economic indicators

Wskaźniki	1986	1990	1991	1992
Produkt krajowy brutto (GDP) w cenach rynkowych (rok podstawowy 1980 = 100)	106,4	112,0	116,0	118,8
Liczba ludności (w mln)	393,4	425,7	433,7	442,0
Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (rok podstawowy 1980 = 100)	93,3	90,8	92,2	92,7
Stopa wzrostu				
Produkt krajowy brutto (GDP)	3,7	0,3	3,5	2,4
Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca	1,6	-1,6	1,6	0,5
Ceny konsumpcyjne	64,1	1185,0	198,7	410,7
Biliony dolarów am.				
Eksport dóbr	77,5	121,8	121,3	126,1
Import dóbr	59,7	94,4	111,5	132,0
Bilans handlowy (dóbr)	17,8	27,4	9,8	-5,9
Przepływ kapitału netto	9,9	20,3	39,2	57,0
Zadłużenie zagraniczne	401,0	440,9	442,5	450,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie CEPAL, z różnych lat

W 1948 r. ONZ utworzyła Komisję Ekonomiczną do spraw Ameryki Łacińskiej CEPAL (Comisión Económica para América Latina), która przygotowuje między innymi programy stymulujące handel między krajami latynoamerykańskimi. CEPAL należy dziś do najbardziej stabilnych i wiarygodnych instytucji, mając w swym dorobku także liczne publikacje naukowe, dotyczące ekonomicznych i społecznych problemów Ameryki Łacińskiej.

W tym samym roku (1948) powstała Organizacja Państw Amerykańskich OEA (Organización de Estados Americanos) z siedzibą w Waszyngtonie. Grupuje wszystkie państwa obu Ameryk z wyjątkiem Kanady i Kuby; ta ostatnia została usunięta w 1962 r. Początki OEA sięgają 1826 r., gdy z inicjatywy Simona Bolívara na konferencji w Panamie uchwalono Konwencję, która przewidywała utworzenie Zgromadzenia Ogólnego Państw Amerykańskich i wspólnej armii przeznaczonej do ochrony integralności terytorialnej państw amerykańskich. Konwencja nie weszła jednak w życie, a Organizacja Państw Amerykańskich została z biegiem czasu w dużej mierze zdominowana przez Stany Zjednoczone Ameryki, co w tym konkretnym przypadku wydaje się być rzeczą naturalną. Na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych powstało pod auspicjami Organizacji Państw Amery-

kańskich kilka instytucji międzynarodowych mających na celu kierowanie procesami integracji latynoamerykańskiej. Do najważniejszych z nich należy Interamerykański Bank Rozwoju BID (Banco Interamericano de Desarrollo) powołany w 1959 r. w celu przyspieszenia rozwoju gospodarczego państw członkowskich OPA.

W 1960 r. – trzy lata po utworzeniu EWG, utworzono ALALC (Asociación Latinoamericana de Libre Comercio) – Latynoamerykańskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu, z ambitnym programem utworzenia wspólnego rynku. Przystąpiło doń 11 państw, ale w praktyce funkcjonowało bardzo nieporadnie i w końcu zniknęło. W jego miejsce w 1980 r. utworzone zostało Latynoamerykańskie Stowarzyszenie Integracyjne ALADI (Asociación Latinoamericana de Integración). Należą do niego prawie wszystkie kraje latynoamerykańskie. Cechą charakterystyczną głównych państw stowarzyszonych ALADI są pozytywne rezultaty reformowania gospodarek, co obserwuje się od kilku lat w Chile, a obecnie także w Argentynie, Meksyku i Wenezueli. Widoczna jest również dynamika eksportu Brazylii do krajów stowarzyszenia (do Argentyny o 130%, do Wenezueli o 80%, do Meksyku o 40% i do Chile o 30%).

Na uwagę zasługuje także organizacja powołana do koordynacji współpracy i rozwoju społeczno-gospodarczego niepodległych krajów Ameryki Łacińskiej. Powstała w 1975 r. pod nazwą SELA (Sistema Económico Latinoamericano) – System Ekonomiczny Ameryki Łacińskiej. Nadrzedną i koordynującą rolę SELA uznały wszystkie organizacje regionalne i subregionalne.

Wśród wielu regionalnych organizacji integracyjnych z lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych wymienić należy między innymi Wspólny Rynek Ameryki Centralnej MCCA (Mercado Común Centroamericano) i Grupę Andyjską (Grupo Andino), która podjęła jeden z najtrudniejszych problemów, jakim jest ujednoczenie taryfy cen produktów (głównie rolniczych).

W 1991 r. podpisano traktat o utworzeniu wspólnego rynku MERCOSUR na obszarze Brazylii, Argentyny, Urugwaju i Paragwaju. Istnieje możliwość przystąpienia także Chile, Peru i Boliwii. Wspólny Rynek Południa (Mercado Común del Sur) MERCOSUR obejmuje powierzchnię ok. 12 mln km² (czyli więcej niż powierzchnia całej Europy) i ok. 200 mln mieszkańców (tj. blisko 40% ogółu ludności Ameryki Łacińskiej). Największe zainteresowanie tym nowo utworzonym rynkiem wykazują firmy ponadnarodowe. MERCOSUR jest w tej chwili najprężniejszym, najbardziej zintegrowanym rynkiem wymiany handlowej między sąsiadami w skali całej Ameryki Łacińskiej.

Dla Polski to bardzo ważne, bo właśnie Brazylia i Argentyna są dla nas niezmiennie największymi partnerami – w Ameryce Łacińskiej – od względem wielkości obrotów handlowych.

Tabela 2. Bilans handlowy (dóbr) w wybranych krajach Ameryki Łacińskiej (w mln dol. am.)

Table 2. Trade balance of goods in chosen countries of Latin America (Millions of US dollars)

	Eksport FOB						Import FOB						Bilans handlowy				
	1990		1991		1992		1990		1991		1992		1990	1991	1992		
Kraje eksportujące ropę naftową	58138	56525	55445	48564	59325	71550	1992	59325	71550	1992	59325	71550	9574	-2800	-16105		
Boliwia	831	760	620	776	804	885	1990	776	804	885	1990	776	804	885	-44	-265	
Ekwador	2714	2851	2965	1711	2207	2260	1991	1711	2207	2260	1991	1711	2207	2260	1003	644	705
Kolumbia	7080	7572	7135	5108	4535	5570	1992	5108	4535	5570	1992	5108	4535	5570	1972	3037	1565
Meksyk	26838	27121	27395	31271	38184	46205	1990	31271	38184	46205	1990	31271	38184	46205	-4443	-11063	-18830
Peru	3231	3329	3335	2891	3494	3970	1991	2891	3494	3970	1991	2891	3494	3970	340	-165	-635
Wenezuela	17444	14892	14015	6807	10101	12660	1992	6807	10101	12660	1992	6807	10101	12660	10637	4791	1355
Kraje nie eksportujące ropy naftowej	63685	64759	70655	45853	52215	60460	1990	45853	52215	60460	1990	45853	52215	60460	17832	12544	10195
<i>Ameryka Południowa</i>	55147	55399	61045	34164	38988	45620	1991	34164	38988	45620	1991	34164	38988	45620	20983	16411	15425
Argentyna	12345	11972	12700	3726	7400	13065	1992	3726	7400	13065	1992	3726	7400	13065	8628	4572	-365
Brazylia	31414	31625	35600	20661	21010	20100	1990	20661	21010	20100	1990	20661	21010	20100	10753	10615	15500
Chile	8310	8929	9965	7037	7354	9170	1991	7037	7354	9170	1991	7037	7354	9170	1273	1575	795
Paragwaj	1376	1286	1100	1473	1680	1575	1992	1473	1680	1575	1992	1473	1680	1575	-97	-412	-475
Urugwaj	1693	1605	1680	1276	1544	1710	1990	1276	1544	1710	1990	1276	1544	1710	426	61	-30
<i>Ameryka Centralna i Karaibry</i>	8538	9360	9610	11689	13227	14840	1991	11689	13227	14840	1991	11689	13227	14840	-3151	-3867	-5230
Dominikana	735	658	590	1793	1729	2080	1992	1793	1729	2080	1992	1793	1729	2080	-1058	-1071	-1490
Gwatemala	1211	1230	1310	1428	1673	2095	1990	1428	1673	2095	1990	1428	1673	2095	-217	-443	-785
Haiti	160	163	95	247	300	205	1991	247	300	205	1991	247	300	205	-87	-137	-475
Honduras	848	808	885	870	864	900	1992	870	864	900	1992	870	864	900	-22	-56	-30
Kostaryka	1354	1491	1770	1797	1698	2205	1990	1797	1698	2205	1990	1797	1698	2205	-443	-207	-435
Nikaragua	332	268	235	570	688	730	1991	570	688	730	1991	570	688	730	-238	-420	-495
Panama	3318	4154	4140	3804	4981	5190	1992	3804	4981	5190	1992	3804	4981	5190	-486	-627	-1050
Salwador							1990				1990						
Ogółem	121823	121284	126100	94417	111540	132010	1990	94417	111540	132010	1990	94417	111540	132010	27406	9774	-5910

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych CEPAL i Międzynarodowego Funduszu Walutowego, z różnych lat

Tabela 3. Całkowita suma zadłużenia zagranicznego w wybranych krajach Ameryki Łacińskiej (w mln. dol. am.)

Table 3. Total disbursed external debt in chosen countries of Latin America (Millions of US dollars)

	L A T A			
	1986	1990	1991	1992
Kraje eksportujące ropę naftową	178407	189075	195877	198780
Boliwia	3643	3779	3628	3685
Ekwador	9063	11856	12271	12600
Kolumbia	14987	17556	16975	17105
Meksyk	100500	99700	105800	106000
Peru	14477	19762	20735	20890
Trinidad i Tobago	1898	2520	2431	2500
Wenezuela	33839	33902	34037	36000
Kraje nie eksportujące ropy naftowej	222604	251873	246694	252095
<i>Ameryka Południowa</i>	<i>191818</i>	<i>212841</i>	<i>208103</i>	<i>212395</i>
Argentyna	51422	60973	60000	58000
Brazylia	111045	122200	119709	124700
Chile	20716	18576	17360	18775
Gujana	1542	1984	2063	2190
Paragwaj	1855	1725	1788	1420
Urugwaj	5238	7383	7183	7310
<i>Ameryka Centralna i Karaiby</i>	<i>30786</i>	<i>39032</i>	<i>38591</i>	<i>39700</i>
Dominikana	3812	4499	4586	4500
Gwatemala	2674	2602	2561	2565
Haiti	696	861	826	845
Honduras	3366	3526	3174	3160
Jamajka	3575	4152	3874	3940
Kostaryka	4079	3874	4000	4075
Nikaragua	5760	10616	10454	11200
Panama	4896	6676	6900	7100
Salwador	1928	2226	2216	2315
Ogółem	401011	440948	442571	450875

Źródło: Opracowanie własne na podstawie CEPAL, z różnych lat

Wśród innych krajów latynoamerykańskich zintegrowanych gospodarczo wymienić należy: Chile, Boliwię i Ekwador oraz kraje Ameryki Centralnej (z wyjątkiem Hondurasu).

Do krajów o mniejszym stopniu integracji w obrębie regionu latynoamerykańskiego należą Kolumbia i Wenezuela, które eksportują przede wszystkim surowce poza region, oraz Meksyk, który jest ściśle zintegrowany ze Stanami Zjednoczonymi Ameryki w wielu dziedzinach (między innymi turystyka, handel zagraniczny, eksport ropy naftowej i inne). Pod koniec 1993 r. senat Meksyku zaaprobował traktat NAFTA (North American Free Trade Agreement) Północnoamerykańska Strefa Wolnego Handlu – z udziałem Kanady, USA i Meksyku. Jest to dla przyszłości Meksyku wydarzenie bardzo ważne. Między Alaską a Jukatanem powstał największy na świecie obszar wolnego handlu, zamieszkały przez 360 milionów ludzi, wytwarzających rocznie towary i usługi warte ponad 6 bilionów dolarów. Na marginesie warto dodać, że badania geograficzne dla porównania układów granicznych USA – Meksyk i Niemcy – Polska byłyby z pewnością przydatne.

Głównymi partnerami handlowymi regionu latynoamerykańskiego są nadal jeszcze państwa spoza tego obszaru, a w eksporcie jak dawniej dominują surowce mineralne (rudy metali kolorowych i żelaznych oraz ropa naftowa) i półprodukty pochodzenia rolniczego (roślinne i zwierzęce). Bilans handlowy maleje szczególnie w krajach Ameryki Centralnej i Karaibów, a także w grupie krajów eksporterów ropy naftowej (tab. 2). Całkowita suma zadłużenia zagranicznego rośnie (tab. 3).

ZADŁUŻENIE ZAGRANICZNE

Wzrost cen ropy naftowej w latach siedemdziesiątych przyniósł duże zyski, ulokowane w wielkich bankach, które z kolei pożyczły znaczne sumy krajom trzeciego świata. Pożyczki zaciągnęły także kraje latynoamerykańskie. Kryzys ekonomiczny, który potem nastąpił, oraz zmniejszenie eksportu spowodowały, że Ameryka Łacińska w latach osiemdziesiątych miała coraz większe trudności w spłacie długów. Banki żądały spłaty odsetek w dolarach, a waluta amerykańska była coraz droższa. W 1975 r. obsługa długu stanowiła 26% wartości eksportu latynoamerykańskiego. W roku 1980 wartość ta doszła do 83% zwiększając się gwałtownie w latach następnych (tab. 4). Zadłużenie stawało się niewypłacalne. To już nie był problem wyłącznie pieniężny – twierdził sławny ekonomista argentyński Raul Prebisch – lecz wręcz polityczny i w związku z tym trzeba zmienić stosunki między krajami bogatymi i biednymi. Niektóre kraje zdewaluowały swoją walutę w latach osiemdziesiątych o 400% rocznie i 1200% w latach 1989 – 1990. Zadłużenie wzrastało automatycznie, co prowadziło do tego, że wszystkie kraje zaprotestowały.

Boliwia, która w połowie lat osiemdziesiątych była już zadłużona na sumę odpowiadającą wartości jej eksportu w okresie 5 lat, zawiesiła spłatę długu. Peru zdecydowało się poświęcić na obsłużenie długu jedynie 10% procent wpływu z eksportu.

Tabela 4. Całkowita suma zadłużenia zagranicznego jako procent wartości eksportu dóbr i usług w wybranych krajach Ameryki Łacińskiej.

Table 4. Total disbursed external debt as a percentage of exports of goods and services values in chosen countries of Latin America

	1979- 1981	1986	1990	1991	1992
Kraje eksportujące ropę naftową	205	397	251	259	263
Boliwia	241	547	387	394	469
Ekwador	158	345	364	360	355
Kolumbia	146	233	200	182	195
Meksyk	267	233	200	182	252
Peru	234	429	476	497	499
Venezuela	153	357	180	209	235
Kraje nie eksportujące ropy naftowej	271	455	330	321	299
<i>Ameryka Południowa</i>	<i>293</i>	<i>475</i>	<i>329</i>	<i>320</i>	<i>296</i>
Argentyna	274	610	412	425	382
Brazylia	330	460	347	342	317
Chile	227	396	180	155	150
Paragwaj	156	244	92	94	86
Urugwaj	157	349	346	333	325
<i>Ameryka Centralna i Karaiby</i>	<i>154</i>	<i>339</i>	<i>351</i>	<i>334</i>	<i>323</i>
Dominikana	162	269	224	232	222
Gwatemala	73	229	166	148	137
Haiti	120	238	353	330	563
Honduras	160	334	360	334	305
Kostaryka	205	292	196	184	161
Nikaragua	341	2005	2707	3093	3394
Salwador	109	188	253	244	245
Ogółem	236	427	290	290	282

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych CEPAL, z różnych lat

Wskaźniki dług/eksport przedstawiają relację między całkowitą sumą zadłużenia zagranicznego a wartością eksportu dóbr i usług. W skali całego regionu Ameryki Łacińskiej w ostatnim okresie wskaźnik ten maleje. W roku 1986 osiągnął

najwyższą wartość 427%, w roku 1992 obniżył się do 282% (tab. 4). W sumie jednak w skali całego regionu latynoamerykańskiego sytuacja jest bardzo zła, a w kilku krajach wręcz tragiczna. Dotyczy to zarówno krajów eksportujących ropę naftową, jak i pozostałych. Przyjmuje się, że bezpieczną granicą zadłużenia w stosunku do wartości rocznego eksportu jest 25%. Wiele krajów Ameryki Łacińskiej – w tym także te największe (Brazylia, Meksyk, Argentyna) – przekroczyło krytyczny próg 200% (tab. 4). Najbardziej niekorzystne wskaźniki osiągnęły następujące kraje: Nikaragua (3394%), Haiti (563%), Peru (499%) i Boliwia (469%). W Nikaragui, gdzie dodatkowo ta relacja z roku na rok gwałtownie się pogarsza, oznacza to, że kraj ten nigdy nie jest w stanie spłacić swych długów. W kilku innych państwach pełne spłacenie długu wymagałoby przeznaczenia na ten cel całości dochodu z eksportu przez kilka lat. Jest to niemożliwe choćby i dlatego, że realizacja eksportu jest przecież w wielu wypadkach możliwa przy imporcie określonych dóbr i usług. W najlepszej sytuacji są: Paragwaj (86%), Gwatemala (137%), Kostaryka (161%) i Chile (150%). W tym ostatnim przypadku jest to jeszcze jeden przykład obecnej koniunktury gospodarczej.

A jednak – jak już wspomniano na początku tego artykułu – przepływ kapitałowy netto wzrasta i to bardzo szybko: w roku 1985 wynosił 3 miliardy dolarów amerykańskich, w roku 1986 już 9,9 miliarda, w 1992 r. aż 57 miliardów dolarów amerykańskich (tab. 1). Świadczy to o tym, że korporacje międzynarodowe, które przejęły planowanie regionalne od rządów, postrzegają rynek latynoamerykański jako ten, w który warto inwestować. Być może, iż oprócz taniej siły roboczej, łatwości transferów zysków za granicę, niskiej stopy podatkowej a wysokiej stopy zysków, wiarygodności płatniczej, stabilizacji politycznej i całego systemu zachęt dla kapitału zagranicznego, przeważały w tych decyzjach wnikliwe analizy integracji gospodarczej.

Wiele wskazuje na to, że Ameryka Łacińska wychodzi z kryzysu gospodarczego. Poprzez procesy integracyjne i reformy strukturalne w niektórych krajach powstały już warunki do przywrócenia wzrostu gospodarczego. W 1992 r. stopa wzrostu produktu krajowego brutto w skali całego regionu latynoamerykańskiego wynosiła 2,4% (ryc.2), dla Chile 9,5%, dla Wenezueli, Panamy, Dominikany 7,5%, dla Urugwaju 7%, dla Argentyny 6%. Ranking w przeliczeniu na 1 mieszkańca – w tym samym roku – przedstawiono na ryc. 1. Programy stabilizacyjne przynosiły też między innymi znaczny spadek inflacji; np. w Chile, Meksyku, Argentynie, Wenezueli i Kolumbii około 30%. Perspektywy rozwojowe Ameryki Łacińskiej na lata dziewięćdziesiąte zapowiadają się obiecująco przy założeniu, że reformy gospodarcze i procesy integracyjne będą kontynuowane.

Ryc. 1. Wzrost produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca w Ameryce Łacińskiej¹ w roku 1992 (procentowa stopa wzrostu wg cen w roku 1980):

Ranking wg stopy wzrostu: 1. Saint Vincent i Grenadyny (8,9), 2. Chile (7,8), 3. Saint Kitts i Nevis (7,3 w 1991 r.), 4. Urugwaj (6,4), 5. Dominikana (5,5), 6. Panama (5,4), 7. Wenezuela (5,0), 8. Argentyna (4,8), 9. Belize (2,5 w 1991 r.), 10. Salvador (2,4), 11. Dominika (2,4), 12. Gujana (2,1), 13. Antigua i Barbuda (2,0 w 1990 r.), 14. Kostaryka (1,5), 15. Kolumbia (1,4), 16. Gwatemala (1,2), 17. Honduras (1,2), 18. Boliwia (1,1), 19. Ekwador (1,1), 20. Meksyk (0,6), 21. Jamajka (0,5), 22. Saint Lucia (0,5 w 1991 r.), 23. Grenada (0,4), 24. Kuba (0,0 w 1989 r.), 25. Bahamy (-0,7), 26. Trynidad i Tobago (-1,2), 27. Paragwaj (1,3), 28. Surinam (-1,9), 29. Barbados (-3,0), 30. Brazylia (-3,1), 31. Nikaragua (-3,4), 32. Peru (-4,5), 33. Haiti (-6,9)

Fig. 1. Growth of gross domestic product per capita in Latin America in 1992 (percentages based on values at 1980 prices):

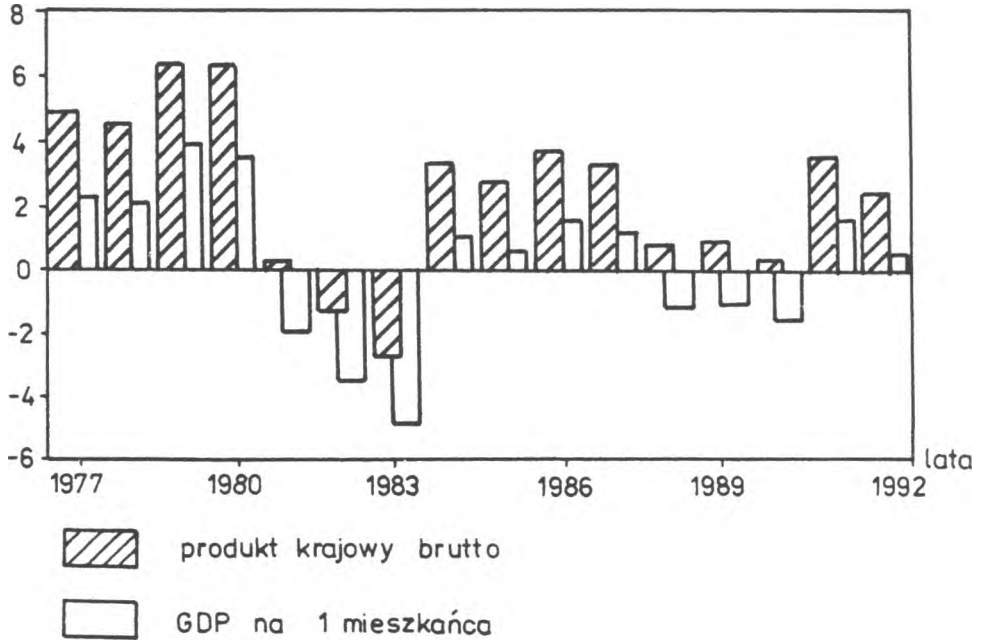
Ranking according to the growth rate: 1. Saint Vincent and Grenadines (8,9), 2. Chile (7,8), 3. Saint Kitts and Nevis (7,3 in 1991), 4. Uruguay (6,4), 5. Dominican Republic (5,5), 6. Panama (5,4), 7. Venezuela (5,0), 8. Argentina (4,8), 9. Belize (2,5 in 1991), 10. Salvador (2,4), 11. Dominica (2,4), 12. Guiana (2,1), 13. Antigua and Barbuda (2,0 in 1990), 14. Costa Rica (1,5), 15. Colombia (1,4), 16. Guatemala (1,2), 17. Honduras (1,2), 18. Bolivia (1,1), 19. Ecuador (1,1), 20. Mexico (0,6), 21. Jamaica (0,5), 22. Saint Lucia (0,5 in 1991), 23. Grenada (0,4), 24. Cuba (0,0 in 1989), 25. Bahama Is. (-0,7), 26. Trinidad and Tobago (-1,2), 27. Paraguay (-1,3), 28. Surinam (-1,9), 29. Barbados (-3,0), 30. Brazil (-3,1), 31. Nicaragua (-3,4), 32. Peru (-4,5), 33. Haiti (-6,9)

¹bez Gujany Francuskiej i Portoryko

Źródło: opracowanie własne na podstawie CEPAL, z różnych lat

roczna stopa wzrostu

Ryc. 2. Produkt krajowy brutto (GDP)

Fig. 2. Gross domestic product

Źródło: CEPAL

Source: CEPAL

LITERATURA

- Ameryka Łacińska*, 1993. Kwartalny Biuletyn Informacyjno-Analityczny, CELSA (Centrum Studiów Latinoamerykańskich), UW, Warszawa, R. I, Nr 2.
- Ameryka Łacińska, przestrzeń i społeczeństwo*, 1992. Praca zbiorowa pod redakcją naukową A. Dembicza. CELSA, UW, Warszawa.
- Balance preliminar de la economía América Latina y el Caribe*, 1992 (i z lat wcześniejszych). CEPAL, NU (Comision Económica para América Latina y el Caribe Naciones Unidas), Santiago.
- Dembicz A., 1985. *Wymiana handlowa i procesy integracyjne*, w: *Geografia regionalna Ameryki Łacińskiej*. PWN, Warszawa.
- Maryński A., Modrzejewski P., Szot Z., 1989. *Geografia ekonomiczna Ameryki Łacińskiej*. PWN, Warszawa (wydanie drugie).

Masoliver J., 1988. *América Latina*. Samfundslitteratur, Copenhagen.

Szot Z., 1992. *Argentyna*. PWN, Warszawa.

500-lecie spotkania dwóch światów, perspektywa polska, 1992. Praca zbiorowa; koordynacja A. Dembicz i J. Wilkin. CESLA, UW, Warszawa.

Zygmunt Szot

ECONOMIC INTEGRATION AND DEBT CRISIS IN LATIN AMERICA

The paper presents original, not published in Poland yet, data concerning chosen economic indicators (connected mainly with debts) of Latin America. So, these data are partly supplementary to the publications which have been lately issued in Poland on that region. The most important integrating forms have been also presented. The author presents some new propositions concerning whole Latin America. Some of them are: is Latin America enough economically integrated, whether debts in contracting parties from beyond the region limit affluence of new capital, whether the name „latinization” used in pejorative meaning for calling some phenomena which occur in Poland during the process of economic transformations is right.